

**BEYNƏLXALQ TERRORİZMİN TƏŞƏKKÜLÜ VƏ MÜASİR DÖVRDƏ
ONUN HƏYATA KEÇİRİLMƏ ÜSULLARI****H.M.MUSAYEV***Odlar Yurdu Universiteti*

Beynəlxalq terrorizm XX əsrin 60-cı illərindən geniş yayılmağa başlamışdır. Hazırda dünyada 500-ə yaxın qeyri-legal terrorizmlə məşğul olan beynəlxalq təşkilat mövcuddur. Təkcə 1968-1990-cı illər ərzində onlar tərəfindən 7000 -dən çox terror aktı törədilmişdir ki, bunun nəticəsində 4000-dən artıq adam ölmüş, 8000-ə yaxın insan isə müxtəlif bədən xəsarətləri alaraq yaralanmışlar¹.

Müasir şəraitdə ekstremist əhval-ruhiyyəli təşkilat, qrup və şəxslərin terrorizm fəaliyyəti güclənmiş, onların anti-insani xarakteri mürəkkəbləşmiş və daha da yüksəlmişdir. Xarici tədqiqat mərkəzlərinin nəticələrinə görə terror sahəsində məcmuu büdcə ildə 5 milyarddan 20 milyard dollaradək təşkil edir².

Son dövrlərdə, xüsusilə də, ABŞ-da 11 sentyabr 2001-ci il hadisəsindən sonra elə bir hal olmayıb ki, dövlət və hökumət başçılarının ikitərəfli və çoxtərəfli görüşlərində terror problemi müzakirə olunmasın. Artıq beynəlxalq terrorizm dünya üçün özünün təxirəsalınmaz həllini gözləyən global problemə çevrilmişdir.

Alman-faşist işğalçıların və onların əlaltılarının İkinci dünya müharibəsi dövründə zəbt etdikləri ərazilərdə dinc əhaliyə qarşı törətdikləri vəhşiliklər kütləvi beynəlxalq terrora xarakterik olan əməllərdir.

Beynəlxalq terrorizm həm də hər hansı bir obyektə dağıtmaq, yaxud da onu dağıtmağa cəhd etmək şəklində də təzahür edə bilər: təyyarələrin, inzibati binaların, yaşayış evlərinin, gəmilərin partladılması, həyatı təmin edən obyektlərin dağıdılması və s.

Beynəlxalq terroristlər üçün məqsədə çatmağın başlıca vasitələrindən biri – hədə-qorxu yolu ilə əhali arasında həyəcan atmosferi yaratmaq, özünün və yaxınlarının həyatının təhlükəsizliyinə əmin olmaq hissi yaratmaqdır. Terrorist qruplar tərəfindən hətta insan tələfatına səbəb olmayan, lakin əmlakın məhv edilməsinə yönəldilmiş hallar da terrorizm kimi təsnifləşdirilir.

Beynəlxalq terrorizmi tez-tez “xalq qisasçıları” tərəfindən diktatorların öldürülməsi şəklində həyata keçirilən zülmkarlığa qarşı mübarizə, düşmənin arxasında onun canlı qüvvəsi və kommunikasiyasının məhv edilməsi kimi tərtibatlara, şəhərdə partizan müharibəsi, eləcə də siyasi məqsəd güdməyən kriminal zorakılıqla müqayisə edirlər.

¹ Лутовинов В., Морозов Ю. Терроризм – угроза обществу и каждому человеку. ОБЖ. 2000. - №9, с.42

² Козлова Н. Камикадзе на продажу. Российская газета. 23.01.2004

Amerikanın hüquq sahəsində məşhur professoru Riçard Falk beynəlxalq terrorizmə iki tərif verir: terrorizm adekvat mənəvi və hüquqi bəraəti olmayan, terrorçu - inqilabi qrupların, yaxud hökumətin – ona əl atmasından asılı olmayaraq istənilən növ siyasi zor tətbiq etməkdir, heç bir aydınlaşdırma aparmadan və yaxud günahsız insanlara qarşı zor tətbiq etməyə yönəldilmiş siyasi ekstremizmdir³.

ABŞ-ın dövlət departamentinin verdiyi tərif daha geniş və məqsədəuyğundur: terrorizm submilli qruplar, yaxud gizli dövlət agentləri tərəfindən hərbi əməliyyatlarda iştirak etməyən hədəflərə qarşı tətbiq edilən əvvəlcədən düşünülmüş siyasi motivlərlə bağlı güc tətbiq etməkdir⁴.

Lakin fikrimcə bu təriflərdən heç biri beynəlxalq terrorizmin mahiyyətini tam əks etdirmir. Belə ki, yalnız milli sərhədlərdən kənara çıxan terrorizmi beynəlxalq terrorizm adlandırmaq yarımçıq fikirdir. Ona görə də, beynəlxalq terrorizmə aşağıdakı kimi tərif verilməsini daha məqsədə uyğun hesab edirəm: «Milli sərhədlərdən kənarda və ölkə daxilində xarici dövlətlərin və beynəlxalq təşkilatların nümayəndəliklərinə qarşı mütəşəkkil terrorist qrupların zor tətbiq etmək və vahimə yaratmaq yolu ilə həyata keçirdikləri fəaliyyətdir».

Terror aktları əvvəllər ayrı-ayrı yüksək vəzifəli şəxslərin öldürülməsinə yönəldilmiş olurdusa, müasir şəraitdə bu artıq hava və su gəmilərinin qaçırılması, girovlar götürülməsi, müəssisələrin yandırılması, nəqliyyat vasitələrinin partladılması və s. kimi formalarda həyata keçirilir.

Rusiyada terror haqqında ilk məqalə “Rusiyada terror” adı altında 1907-ci ildə nəşr olunmuşdur. Həmin məqalədə “terror hökumətə qarşı mübarizə sistemi, ayrı-ayrı yüksək çinli şəxslərin, eləcə də casusların öldürülməsinin təşkili, axtarışlara və həbslərə qarşı silahlı müdaxilə” kimi mənalandırılır.

Beynəlxalq terrorizm dərin sosial köklərə malikdir. Onun mənbəyi ictimai həyatın qlobal, regional və lokal səviyyədə iqtisadi, siyasi, dini və digər dərin ziddiyyətlərlə bağlıdır.

Beynəlxalq terrorizmin əsas əlamətləri aşağıdakılardır:

a) mübarizənin xüsusilə son dərəcə kəskin formalarından istifadə etməklə güc və hədə tətbiq etmək;

b) siyasi rəqiblərinin zəiflədilməsi, siyasi məqsədlərə nail olunmasına yönəldilməsi;

c) bilavasitə insanların həyatına təhlükə, idarə və təşkilatların fəaliyyəti, qeyri-legitimliklə əlaqədar ictimai təhlükənin yüksəldilməsi;

ç) terrorist strukturların və onların fəaliyyətinin son nəticə etibarilə səmərəliliyinin təmin edilməsi məqsədi ilə onun konspirasiya (gizlilik) üsullarından istifadə edilməsi;

d) insanların həyat və sağlamlığına qəsd etmək vasitəsilə dolayısı yolla siyasi nəticələrə nail olmaq üsulu⁵.

Beynəlxalq terrorizmin subyektləri – leqal siyasi mübarizəni kifa-yət hesab etməyən, yaxud, tamamilə inkar edən radikal yönümlü siyasi partiyalar, ekstremist istiqamətli siyasi qruplar və ya təşkilatlardır. Bu

³ Будницкий О.В. Терроризм в Российском освободительном движении. М., 2004

⁴ Мирский Г. Дракон встаёт на доебы. (О международном терроризме). Мировая экономика и международные отношения. 2002, №3, с.36

⁵ Терроризм и контртерроризм в современном мире: аналитические материалы, документы. Под общ. Ред. О.А.Колобова М., 2003, с.19

partiya və təşkilatlar öz fəaliyyətlərini müxtəlif formalarda həyata keçirməklə əsasən silahlı güc tətbiq etməyə üstünlük verirlər.

Beynəlxalq terrorizmlə mübarizədə dövlətlərin əməkdaşlığının mühüm istiqamətləri aşağıdakılardır:

- bu təzahürün əsasını təşkil edən səbəblərin aradan qaldırılmasına yardım edilməsi;
- terror qəsdlərinin qarşısını almaq üçün əməli tədbirlərin görülməsi;
- dövlətlərin biri-birinə cinayət-prosessual kömək göstərməsi;
- mübahisələrin sülh yolu ilə tənzimlənməsi üçün əməkdaşlıq edilməsi və s.⁶

Qədim sivilizasiyada hökumətin xalqa qarşı terrorizmi, hakimiyyət, var-dövlət uğrunda mübarizədə iqtidar nümayəndələrinə qarşı işə terror həyata keçirilirdi.

Belə bir fikir mövcuddur ki, hökumət özünə əlverişli siyasi şəraiti saxlamaq üçün ölkədə gizlicə olaraq terrorizmi himayə edə bilər. Çox hallarda əhali arasında çox geniş səs-küy yaratmış terror aktlarından sonra hökumət əhali üzərində nəzarəti həyata keçirmək üçün qanunlar qəbul edir və kütləvi cəza tədbirləri həyata keçirir və müharibə başlayır. Məhz ABŞ-da 11 sentyabr 2001-ci il terror aktından sonra İraqda və Əfqanıstanda müharibə başlandı.

Almaniyada XIX əsrdə kökləri yunan tarixində hökmdarların öldürülməsinə bəraət qazandıran “bomba fəlsəfəsi” meydana gəlir. “Bomba fəlsəfəsi”nin konsepsiyası özünün sonrakı inkişafını və dərinləşməsini Bakuninin «dağılma nəzəriyyəsindən» almışdır. O, öz elmi işlərində yalnız bir hərəketi – dağılma fikrini müdafiə edirdi. Müdafiə vasitəsi qismində o zəhər, bıçaq və kəndiri təklif edirdi.

XIX əsrin axırlarında Avropa və ABŞ-da terrorizmin təbliğində xüsusi rol Yohan Mosta məxsusdur. O, vəhşi sistemlə mübarizədə müxtəlif vasitələrdən istifadə kəlamını irəli sürmüşdür.

Müasir dövrdə dünya ictimaiyyətinə əsas təhlükə mənbəyi mürəkkəb sosial-siyasi təzahürə çevrilmiş beynəlxalq terrorizm və dini ekstremizmdir.

Beynəlxalq terrorizm yalnız milli maraqlara zərər vurmaqla kifayətlənmir, eyni zamanda onlar arasında beynəlxalq münasibətlərin bütün istiqamətlərinə toxunur, ölkələr arasında inamsızlıq toxumu səpir. O siyasi, iqtisadi münafişələrə əsaslanır, dövlətlərin, xalqların, millətlərin və sosial qrupların dini maraqlarına toxunur.

Bütün bu deyilənlərlə əlaqədar olaraq son dövrlərdə dünya ictimaiyyəti tərəfindən beynəlxalq terrorizmin qarşısının alınması istiqamətində əsaslı tədbirlər həyata keçirilir, ayrı-ayrı ölkələrin xüsusi xidmət orqanları bu istiqamətdə öz fəaliyyətlərini əlaqələndirir və çiyin-çiyinə bu bəlanın qarşısını almağa çalışırlar. Bütün bunlara baxmayaraq çox çəvik və mobil fəaliyyət göstərən və biri-birilə həm maliyyə, həm də ideoloji cəhətdən eyni köklərə bağlı olan beynəlxalq terrorist təşkilat və qruplar yeni şəraitə tez uyğunlaşır, özlərinin fəaliyyət taktika və üsullarını dəyişirlər. Onlar özlərinin konspirativlik səviyyəsini yüksəldir, özlərinin ideoloji fəaliyyətlərini və onların təbliğinə diqqəti artırır və bir-birilə daha sıx birləşdirirlər ki, bu da onlara qarşı mübarizəni çətinləşdirir.

Beynəlxalq terroristlərə qarşı mübarizə aparmağın çətinliyi də

⁶ Закон и право, 1999, №12, с.6-8

onunla əlaqədardır ki, onun harada, nə vaxt və məhz hansı təşkilat və şəxs tərəfindən həyata keçiriləcəyi barədə səhih məlumat almaq çox çətinidir. Belə ki, indiyədək olan təcrübənin təhlili göstərir ki, terror aktlarının keçirilməsi bir ölkənin ərazisində hazırlanır, digər bir ölkənin ərazisində həyata keçirilir, icraçılar isə üçüncü ölkənin ərazisində gizlənilirlər.

Yuxarıda deyildiyi kimi, bu amillər də ona qarşı mübarizəni çətinləşdirməklə yanaşı, həm də bəzi hallarda anti-terror qrupuna daxil olan ölkələr arasında fikir ayrılığına da səbəb olur ki, bu da beynəlxalq terrorizmin qarşısının alınması üçün birgə mübarizədə daha səmərəli və təsirli tədbirlər hazırlanması və həyata keçirilməsinə mane olur.

Qeyd etmək lazımdır ki, beynəlxalq terrorizmə qarşı mübarizənin səmərəliliyi yalnız dövlət strukturları, yalnız hüquq mühafizə və xüsusi xidmət orqanlarının fəaliyyəti ilə bağlı deyil, həm də bütövlükdə cəmiyyətin bu mübarizədə nə dərəcədə iştirak etməsindən asılıdır. Dövlət qurumları terrorist təşkilatların təxribatçı fəaliyyəti barədə daha səmərəli izahat işləri aparmalı, onların ideologiyası, məqsədləri haqqında əhalini məlumatlandırmalı və onların terrorizmə qarşı mübarizə apararı təşkilatlara etibarsızlıq sindromunu aradan qaldırmalıdır. Dövlət orqanları çalışmalıdırlar ki, informasiya yayımının tezliyində, informasiya “müharibəsində” irəlidi olsun. Ona görə ki, bu məsələdə informasiya qıtlığı dövlətin əleyhinə işləyir və müxtəlif dezinformasiyaların yayılmasına səbəb olur.

Beynəlxalq terrorizmin mühüm qollarından biri də, ondan heç də az təhlükəli olmayanı dini ekstremizmdir. Dini ekstremizmin ən qorxulu cəhətlərindən biri ondan ibarətdir ki, o dinlərarası anlaşılmazlıqları özünə məxsus, təhrif olunmuş formada təqdim edir və qızıqdırır, din zəminində müxtəlif millətlər və xalqlar (eyni millətin müxtəlif təşəkküllü qrupları) arasında nifaq salır, dinlərarası dözümsüzlük yaradır ki, bu da nəinki ayrı-ayrı ölkələr, hətta bəşər sivilizasiyasına təhlükə yaradır.

Belə təhlükə bu gün Azərbaycanda real şəkildə mövcuddur.

Fikrimizcə, respublikamızda dini ekstremizmə qarşı mübarizənin səmərəliliyini aşağı saları amillərdən biri mövcud qanunvericilik bazasının dövrün tələblərinə cavab verməməsidir. Belə ki, Azərbaycan Respublikasının hazırda qüvvədə olan cinayət qanunvericiliyində qadağan olunmuş təşkilatlarda üzvlüyə və digərlərində bu fəaliyyətə cəlb etməyə görə cinayət məsuliyyəti nəzərdə tutulmur. Cinayət məəcəlləsində milli, irqi və dini ayrı-seçkilik, ekstremist xarakterli materiallar yaymaq üstündə nəzərdə tutulan cəza tədbirləri isə, fikrimizcə, belə hərəkətlərin dövlətçiliyə vurduğu zərbəyə adekvat deyil.

İstənilən formada həyata keçirilən beynəlxalq terrorizm və dini ekstremizm əsaslı şəkildə siyasi, iqtisadi, mənəvi və s. kimi neqativ nəticələrə gətirib çıxarıır, insan kütlələrinə güclü psixoloji təsir göstərir, heç bir təqsiri olmayan günahsız insanların həyatına son qoyur.

Danılmaz fakt ondan ibarətdir ki, bu ümumbəşəri bəladan bütün dövlətlər öz güc və vasitələrini birləşdirmədən təkbaşına xilas ola bilməzlər. Heç bir dövlət, hətta ABŞ və Rusiya kimi güclü elmi-texniki bazaya, təbii sərvətlərə, peşəkar xüsusi xidmət orqanlarına və insan resursuna malik olan dövlətlər belə ayrılıqda terrorizmə qarşı dayanmaq iqtidarında deyil.

ABŞ-da baş vermiş misli görünməmiş dəhşətli 11 sentyabr terror aktından sonra, həqiqətən də dünyanın bu qorxunc təhlükəsi ilə

qarşılaşmış ölkələri anti-terror koalisiyası yaratmış və bu sahədə onların xüsusi xidmət orqanlarının birgə fəaliyyəti, əsasən də, qarşılıqlı informasiya mübadiləsi barədə əsaslı şəkildə irəliyə doğru gedərək daha dinamik, dolğun və məzmunlu olmuşdur.

Beynəlxalq terrorizmlə mübarizənin aktual məsələləri üzrə siyasi dialoq nəinki ayrı-ayrı dövlətlərarası münasibətlərin mövzusu olmuş, həm də bütün beynəlxalq təşkilatlarda, o cümlədən, BMT-də müzakirə obyektinə çevrilmişdir. Bu da ona gətirib çıxarmışdır ki, dünya ölkələri qanunvericilik sahəsində öz qanunlarını əlaqələndirir və beynəlxalq hüquq normalının tələblərinə uyğunlaşdırır. Beynəlxalq nəqliyyat təhlükəsizliyi, maliyyə və gömrük nəzarəti, polis və xüsusi xidmət orqanlarının əməkdaşlığı sahəsində əlaqələr daha da genişlənməmişdir.

Beynəlxalq terrorizm problemini tədqiq edən mütəxəssislər terrorizmlə mümkün mübarizə strategiyası kimi iki variant seçirlər: “proqressiv” və “konservativ”.

“Proqressiv” strategiya terroristlərə onların tələblərinin ödənilməsi üçün pul verilməsi, ərazi və mənəvi güzəştlərə gedilməsini nəzərdə tutur. Burada mənəvi güzəştlərə terroristlər tərəfindən müdafiə edilən dəyərlərin qəbul olunması, terroristlərin liderlərinin danışıqlar prosesində bərabərhüquqlu tərəf müqabili kimi tanınması daxildir. Müəyyən mənada, bu strategiya yaxın vaxtlara qədər Rusiya hökuməti tərəfindən istifadə olunurdu.

“Konservativ” strategiya terroristlərin və onların tərəfdarlarının qeyri-şərtsiz məhv edilməsini, hər hansı bir formada terroristlərlə danışıqlar aparılmasından, barışığa gedilməsindən imtina edilməsini, eləcə də, demokratik dövlətlərlə terrora qarşı mübarizədə əməkdaşlıq edən şəxslərin mükafatlandırılmasını nəzərdə tutur.

Azərbaycan Respublikası BMT-nin Təhlükəsizlik Şurasının əlaqələndirici rolu ilə dünya birliyi tərəfindən terrora qarşı mübarizənin həyata keçirilməsi sahəsində görülən tədbirləri müdafiə edir və anti-terror koalisiyasında fəal iştirak edir. Qeyd etmək lazımdır ki, Azərbaycan özü dəfələrlə vəhşi erməni terroru ilə üzləşərək böyük itkilərə məruz qalmışdır.

Azərbaycan Respublikası BMT, GUAM, MDB və s. beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində anti-terror əlaqələrinin möhkəmlənməsinə əsaslı töhfə verir.

Bununla əlaqədar olaraq beynəlxalq terrorla mübarizədə Azərbaycan Respublikasının Milli Təhlükəsizlik Nazirliyinin digər ölkələrin müvafiq orqanları ilə beynəlxalq əlaqələri birinci dərəcəli əhəmiyyət kəsb edir. Bu istiqamətdə Respublikanın Milli Təhlükəsizlik Nazirliyinin fəaliyyətində əsas nəzərə çapacaq istiqamətləri beynəlxalq terrorçu təşkilatların fəaliyyətinin qabağının alınması, terroristlərin axtarılıb tutulması, onların maliyyələşmə mənbələrinin, o cümlədən, narkotik vasitələrin satışından əldə edilən vasitələrinin qapadılmasıdır. Məlumdur ki, kifayət qədər maliyyə imkanları olmazsa terrorizmlə məşğul olan təşkilatların beynəlxalq terror əməliyyatlarını həyata keçirmələri çətinləşər. Nəzərdə tutsaq ki, belə qruplaşmaların əsas maliyyə mənbəyi narkotik maddələrin qanunsuz dövriyyəsiindən əldə edilən vəsaitlər hesabına formalaşır, onda narkotiklərin nəqli və yayılması kanallarının qarşısının alınması və narkoqrup üzvlərinin tutularaq zərərsizləşdirilməsinin nə qədər böyük əhəmiyyətə malik olmasını təsəvvür etmək çətin deyil. Bu sahədə Azərbaycan Respublikası Milli Təhlükəsizlik Nazirliyinin həyata keçirdiyi müvəffəqiyyətli

əməliyyatlar digər dövlətlərin xüsusi xidmət orqanlarına nümunə ola bilər. 2007-ci il ərzində AR MTN narkotik vasitələrin daşınması və yayılması ilə məşğul olan qrupu zərərsizləşdirmiş və 485 kq çəkiddə müxtəlif növ narkotik vasitə aşkar edərək götürmüşdür. Təkcə 2008-ci ilin aprel ayında Nazirlik tərəfindən narkotik vasitələrin qanunsuz dövriyyəsi ilə mübarizə istiqamətində həyata keçirilmiş əməliyyat-axtarış tədbirləri nəticəsində İran İslam Respublikasından Azərbaycana qaçaqmalçılıq yolu ilə keçirilən 33 kq 478.7 qram narkotik vasitə olan həşiş aşkar edilərək götürülmüşdür. Hazırda ölkəmizin təhlükəsizlik orqanları anti-terror koalisiyası çərçivəsində dünyanın əksər ölkələrinin xüsusi xidmət və hüquq-mühafizə orqanları ilə fəal şəkildə əməkdaşlıq edir. Həm də, əməkdaşlıq yalnız informasiya mübadiləsi ilə məhdudlaşmır və praktiki xarakter daşıyır. Bu fəaliyyət MDB iştirakçısı olan dövlətlərin xüsusi xidmət orqanları ilə daha fəal xarakter daşıyır. Hazırda hər bir ölkədə mövcud olan hüquqi bazaya uyğun olaraq əldə edilmiş razılaşmaları praktiki olaraq həyata keçirmək məqsədilə qarşılıqlı hərəkət mexanizmi işlənmiş, ikitərəfli və çoxtərəfli müqavilələr əsasında beynəlxalq terrorizmlə mübarizə üzrə dövlətlərarası proqramlar reallaşdırılır.

Azərbaycan bu sahədə öz üzərinə düşən vəzifələri birmənalı olaraq yerinə yetirir və öz müttəfiqlərini də səmimi olmağa çağırır. Əgər hər hansı ölkə terroristlərə, onlarla əlbir olanlara, sponsorlarına sığınacaq verirsə onda bu faktiki olaraq onların hərəkətlərinə haqq qazandırmaq və onların cinayətlərini stimullaşdırmaq deməkdir. Belə addımı atan hər hansı bir ölkə anti-terror koalisiyasında iştirak edən dövlətlər arasında birliyi pozur və qarşılıqlı etibarını azaldır.

Bu fəaliyyət əsasən ölkəmizin mənafeyinə xələl gətirən aktual və qabaqlayıcı kəşfiyyat məlumatlarının əldə olunmasına, ölkəmizin xarici siyasəti üçün əlverişli şəraitin yaradılmasına yönələn müxtəlif xarakterli, fəal tədbirlərin keçirilməsinə yönəldilmişdir.

Azərbaycan Respublikasına qarşı xüsusi xidmət orqanlarının kəşfiyyat-təxribat və digər pozuculuq fəaliyyətinə, beynəlxalq terrorçuluğa və transmilli mütəşəkkil cinayətkarlığa qarşı mübarizə işində səmərəli nəticələr əldə edilmişdir. 2007-ci ildə MTN tərəfindən keçirilmiş əks-kəşfiyyat tədbirləri nəticəsində xarici xüsusi xidmət orqanlarının tapşırığı ilə Azərbaycan ərazisində kəşfiyyat-agentura fəaliyyəti ilə məşğul olan dəstə, respublika ərazisində terror fəaliyyəti ilə məşğul olan kollektiv terrorçu qrup zərərsizləşdirilmişdir. O cümlədən, özlərini “İmam Mehdimin şimal ordusu” adlandıran dini ekstremist qrupun, “Əl-Qaidə”, Əl-Cihad” və digər beynəlxalq terrorçu təşkilatlarla əlaqəli olan, Çeçenistanda fəaliyyət göstərən yaraqlılara məxsus bazalarda təlim keçmiş, Azərbaycan və Rusiya ərazisində bir sıra terror aktları törətmiş, özlərini “Meşə qardaşları” adlandıran terrorçu qruplaşmanın üzvləri yaxalanmışlar.

Beynəlxalq vəziyyət gətdikcə daha çox ölkələrin beynəlxalq terrorizmin hədəfinə çevrilməsi, dünya birliyinə qarşı terroristlərin yeni-yeni hədə və çağırışları ölkələrin xüsusi xidmət orqanlarının daha əlbir fəaliyyət göstərməsi zərurətini meydana çıxarır, beynəlxalq terrorizm, mütəşəkkil cinayətkarlıq, narkotik vasitələr və silahların qanunsuz dövriyyəsi və beynəlxalq xarakter daşıyan digər cinayətlərlə mübarizədə əməli nəticələrə nail olmaq üçün əldə olan imkanlardan qarşılıqlı istifadə etmək imkanlarını fəallaşdırır.

Terrorizmə qarşı səmərəli işlər görmək bir sıra təşkilati-əməli

tədbirlərin işlənməsi və həyata keçirilməsini tələb edir.

Hər şeydən əvvəl, terrorizmlə mübarizə taktikası təkmilləşdirilməli, hələ terroristlərdə olmayan elmi-texniki nailiyyətlər xüsusi xidmət və hüquq-mühafizə orqanlarının fəaliyyətində tətbiq olunmalı, anti-terror koalisiyasına daxil olan bütün tərəflər öz üzərlərinə götürdükləri öhdəlikləri yerinə yetirməlidirlər.

Terrorizmlə mübarizə sahəsində fəaliyyətin daha səmərəli olması üçün milli anti-terror komissiyalarının yaradılması mühüm əhəmiyyət kəsb edə bilər. Belə komissiyalar bu istiqamətdə dövlət icra orqanlarının siyasi, xüsusi, sosial-iqtisadi və digər tədbir və hərəkətlərini müəyyənləşdirə və əlaqələndirə bilər.

Terrorizmi qidalandıran maliyyə mənbələrinin kəsilməsi hakim mövqə tutur. Bunun üçün bütün ölkələrdə vahid yanaşma və standartlar tətbiq olunmalıdır və ikili standartlara yol vermək olmaz. Hər şeydən əvvəl, pul köçürmələrinin monitorinqi keçirilməli, terrorizmdə və ya ona dəstək verməkdə şübhəli bilinən şəxslərin və təşkilatların maliyyə vəsaitlərinin hərəkəti barədə intensiv informasiya mübadiləsi aparılmalıdır. Bu sahədə BMT-nin və Avropa Şurasının, eləcə də FATF tərəfindən pulların yuyulması və terrorizmin maliyyələşdirilməsi ilə mübarizədə qırx və xüsusi olaraq terrorizmin maliyyələşdirilməsi sahəsində mübarizə üzrə səkkiz xüsusi tövsiyə bir məsələni geniş əhatə edən sənədlərdir. Təvsiyələr fəaliyyət göstərmək üçün minimum hərəkət standartlarını müəyyənləşdirir ki, bu da ölkələrə özlərinin konkret şəraiti və konstitusiyaya normalarından asılı olaraq onları detallaşdırmağa imkan yaradır.

ЛИТЕРАТУРА

1. Брюс Хофман. Терроризм – взгляд изнутри. М.: 2003.
2. Остоухов В.В. Актуальные вопросы борьбы с международным терроризмом на современном этапе. Право и безопасность 2003, №4.
3. Авдеев Ю.Н. Основные тенденции современного терроризма. М.: 2000.
4. «Независимая газета» 06 июня 2005 г.
5. Лутовинов В, Морозов Ю. Терроризм – угроза обществу и каждому человеку. ОБЖ. 2000, №9.
6. Иорданов М. Дело №666. Террор. Махачкала: Юпитер, 2002.

**ВОЗНИКНОВЕНИЕ МЕЖДУНАРОДНОГО ТЕРРОРИЗМА
И МЕТОДЫ ИХ ПРОВЕДЕНИЯ В ЖИЗНЬ**

Х.М.МУСАЕВ

РЕЗЮМЕ

В статье рассматривается возникновение международного терроризма в различных странах мира, его основные признаки. Определяются важные направления сотрудничества государств в борьбе с международным терроризмом.

**ORGANIZATION OF INTERNATIONAL TERRORISM
AND METHODS OF REALIZING IT**

H.M.MUSAYEV

SUMMARY

It is determined here international terrorism to be happened in different countries of the world, its main symptoms, the important directions of states cooperation against the international terrorism in this article.

Original definitions are given to the international terrorism. Some struggle methods or ways are being suggested here.